

Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg
(Gemeente Ooststellingwerf, Fr.)

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek, Waarderende Fase

Steekproefrapport 2012-01/04

*Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg
(Gemeente Ooststellingwerf, Fr.)
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek, Waarderende Fase*

Een onderzoek in opdracht van
BügelHajema Adviseurs

Steekproefrapport 2012-01/04
ISSN 1871-269X
auteur: drs. J.M.G. Bongers (fysisch geograaf)
autorisatie: dr. J. Jelsma (senior archeoloog)

De Steekproef werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 3.2

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door De
Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, januari 2012

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.
De Steekproef bv aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3, 9801 TG Zuidhorn
Laan van Chartreuse 174, 3552 EZ Utrecht

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteckproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteckproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting.....	1
Inleiding (KNA 3.2 LS01).....	2
Samenvatting verkennend onderzoek (KNA 3.2 LS03, LS04, LS05).....	3
Aanpak veldonderzoek (KNA 3.2 VS01).....	3
Resultaten veldonderzoek (KNA 3.2 VS02, VS03).....	5
Conclusie en advies (KNA 3.2 VS07).....	5

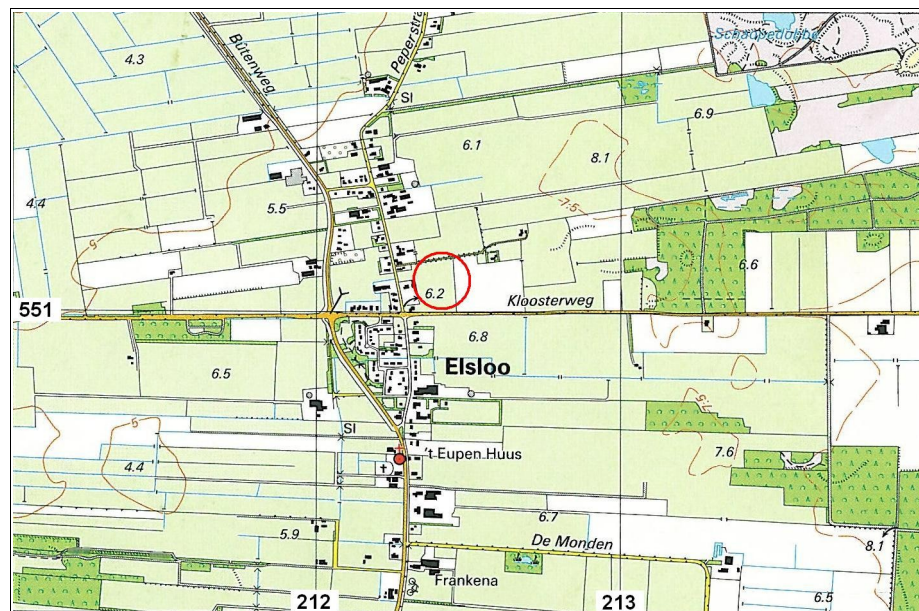
- Appendix:
- Archeologische periodes
 - Boorstaten
 - Laagbeschrijvingen boringen volgens Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode

Samenvatting

Op een deel van een plangebied bij de Hoofdweg/Kloosterweg te Elsloo is een waarderend archeologisch onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van een eerder uitgevoerd verkennend onderzoek. Bij het verkennend onderzoek zijn vondsten gedaan van verbrand en bewerkt vuursteen uit het mesolithicum of het neolithicum en is vastgesteld dat de kwaliteit van de bodem in een deel van het gebied redelijk is. Het doel van het waarderend onderzoek is om nader vast te stellen of sprake is van een vindplaats en wat de kwaliteit hiervan is.

Dit rapport beschrijft het waarderend veldonderzoek. Een bureauonderzoek en een verkennend veldonderzoek zijn in een eerdere fase al uitgevoerd en gerapporteerd. Bij het huidige waarderend veldonderzoek zijn elf grondboringen gedaan om archeologische indicatoren op te sporen en om vast te stellen wat de kwaliteit van de bodem is.

Het waarderend onderzoek bevestigt dat de kwaliteit van de bodem redelijk is in een zone in het midden van het plangebied. Het waarderend onderzoek heeft geen nieuwe vondsten opgeleverd. Dit neemt niet weg dat in de zone resten van archeologische grondsporen bewaard gebleven kunnen zijn, die geassocieerd zijn met de vondsten van het eerder uitgevoerde verkennend onderzoek. Naar aanleiding van het verkennend onderzoek is geadviseerd om een nader archeologisch onderzoek uit te laten voeren door middel van proefsleuven. Op basis van het huidige waarderend onderzoek wordt dit advies niet aangepast.

Figuur 1: Elsloo op de topografische kaart 1:25.000 uit 1997. Het plangebied aan de Hoofdweg/Kloosterweg ligt binnen de rode cirkel.

Inleiding (KNA 3.2 LS01)

In opdracht van BügelHajema Adviseurs, vertegenwoordigd door mevrouw M. Plantenga, is een inventariserend archeologisch veldonderzoek, waarderende fase uitgevoerd aan de Hoofdweg/Kloosterweg te Elsloo, gemeente Ooststellingwerf, provincie Fryslân (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is een eerder uitgevoerd verkennend onderzoek op het terrein¹. Hierbij zijn vondsten gedaan van vuurstenen werktuigen. Op basis van dit onderzoek heeft mevrouw A. Mennens van het Steunpunt Monumentenzorg Fryslân geadviseerd om een waarderend booronderzoek uit te laten voeren. Het doel van dit onderzoek is om nader vast te stellen of er sprake is van 'een tamelijk gave vindplaats'.

Het onderzoek bestaat alleen uit een veldonderzoek. Een bureauonderzoek is eerder uitgevoerd in combinatie met het inventariserend veldonderzoek. Hiervan is een samenvatting opgenomen.

Tabel 1: Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg: administratieve gegevens.

provincie:	Fryslân
gemeente:	Ooststellingwerf
plaats:	Elsloo
toponiem:	Hoofdweg/Kloosterweg
bevoegde overheid:	Gemeente Ooststellingwerf
opdrachtgever:	BügelHajema Adviseurs
oppervlakte:	0,6 hectare
hoogte:	6 meter NAP
grenscoördinaten:	noordwest: 173,445 / 581,713 noordoost: 173,370 / 581,613 zuidwest: 173,555 / 581,623 zuidoost: 173,488 / 581,515
kaartblad:	11H
onderzoeksmeldingsnr:	50086
uitvoeringsperiode:	12 januari 2012
diepte onderzoek:	100 centimeter beneden maaiveld
beheer documentatie:	De Steekproef bv, E-depot, RCE, Provincie Fryslân, Noordelijk Archeologisch Depot, Dinoloket Deltares (boorgegevens)

¹ Steekproefrapport 2011-02/07. Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg (Gemeente Ooststellingwerf, Fr.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek. J.M.G. Bongers, M.L.J. Bergmans & J. Jelsma. Zuidhorn, maart 2011.

Samenvatting verkennend onderzoek (KNA 3.2 LS03, LS04, LS05)

Elsloo ligt op de westelijke rand van het Drents-Friese keileemplateau. Verder westelijk lag vanaf ongeveer het neolithicum een uitgestrekt veenmoeras. Archeologische vondsten uit de omgeving betreffen overwegend bewerkt vuursteen uit het mesolithicum en het neolithicum.

Het verkennend booronderzoek is uitgevoerd op een 3,6 hectare groot terrein waar het huidige plangebied deel van uit maakt. Er zijn een veldkartering en 22 boringen gedaan.

In het grootste deel van het plangebied is een podzolbodem gevormd. Alleen de noordwestelijke hoek is door de lage ligging te nat geweest voor vorming van een podzolbodem. In een zone langs deze laagte is de kwaliteit van de bodem nog redelijk. Dit is ook het deel van het terrein waar een concentratie vuursteen is gevonden aan het maaiveld. Het gaat om 43 stukken waarvan één onverbrand bewerkt, twee verbrand bewerkt en veertig verbrand onbewerkt. De drie bewerkte stukken dateren uit de periode mesolithicum - neolithicum. Mogelijk zijn de stenen tijdens de egalisatie aangevoerd uit de zuidoostelijke helft van het terrein. Het is echter ook mogelijk dat ter plaatse van de vondsten zelf een kamp gelegen heeft tijdens de steentijd. In dat geval kunnen geassocieerd met de vondsten grondsporen aanwezig zijn van met name haardkuilen.

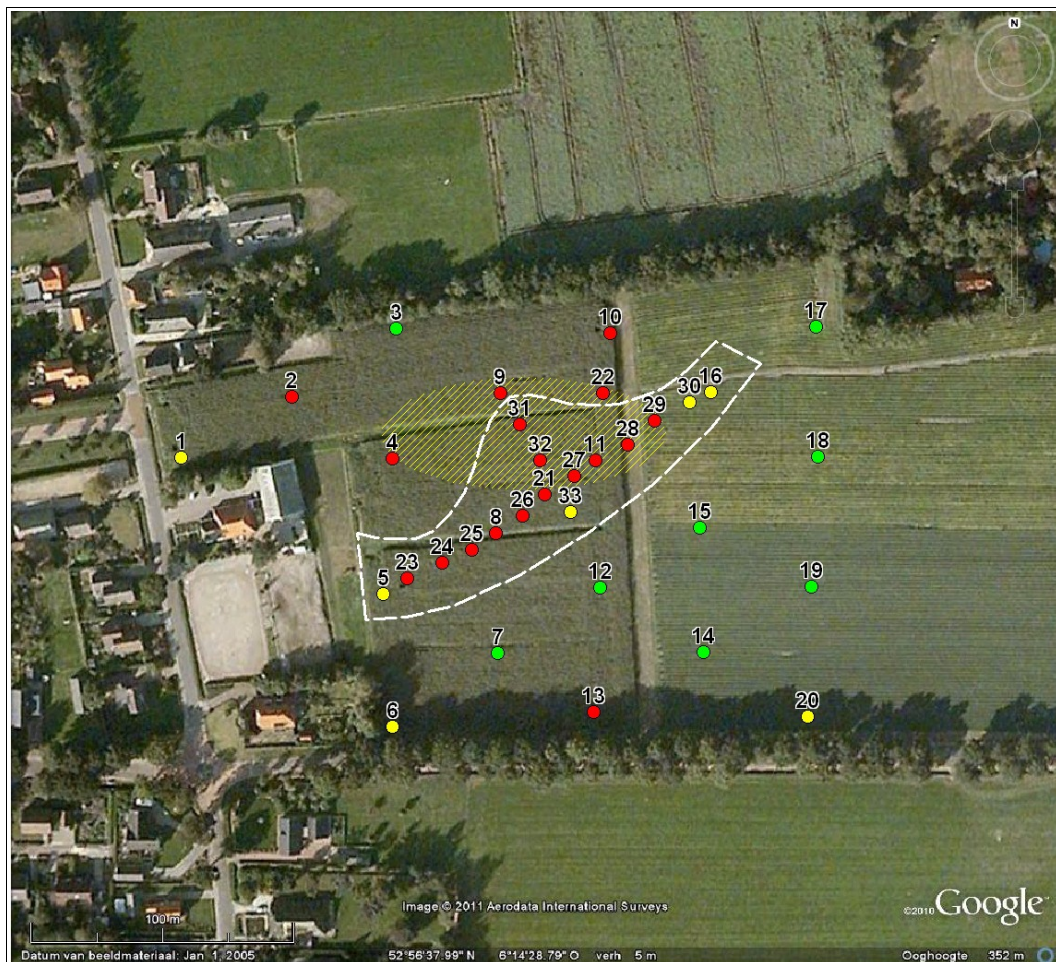
Aanpak veldonderzoek (KNA 3.2 VS01)

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 12 januari 2012. Bij het waarderend onderzoek zijn elf boringen gedaan. Er is niet opnieuw een veldkartering uitgevoerd zoals tijdens het verkennend onderzoek. Het perceel was namelijk veranderd van akker in grasland, waardoor de vondstzichtbaarheid slecht was (zie Figuur 2).

Figuur 2: Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg: foto van het plangebied genomen in westelijke richting.

In Figuur 3 zijn de elf waarderende boringen weergegeven samen met de tweeëntwintig van het verkennend onderzoek. De waarderende boringen zijn uitgevoerd op het deel van het plangebied waar nader onderzoek geadviseerd was op basis van het verkennende deel (Figuur 3, onderbroken witte lijn). De boringen zijn gedaan op een kruisraai waarop de boringen een onderlinge afstand hebben van circa twaalf meter.

Figuur 3: Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg: boorpuntenkaart. De genummerde punten geven de ligging weer van de boringen. Boringen 1 tot en met 22 zijn gedaan bij het verkennend onderzoek, boringen 23 tot en met 33 bij het waarderend onderzoek. Het onderzoeksgebied van het waarderend onderzoek is door een onderbroken witte lijn aangeduid. Ter plaatse van het geel gearceerde deel zijn bij het verkennend onderzoek stukken verbrand en bewerkt vuursteen gevonden.

De boringen zijn uitgevoerd met behulp van een edelmanboor van twaalf centimeter doorsnede. De monsters zijn doorzocht op archeologische indicatoren door ze laagsgewijs af te snijden in de boorkop en door ze nat te zeven op een zeef met mazen van vier millimeter. Van de boringen zijn de

RD-coördinaten bepaald met behulp van GPS. De hoogtes van de boorlocaties zijn bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). De resultaten van de boringen zijn opgenomen in de Appendix in de vorm van boorstaten en laagbeschrijvingen. Er is geen veldkartering uitgevoerd in verband met de slechte vondstzichtbaarheid. Tijdens het verkennend onderzoek was het terrein nog in gebruik als akker, maar tijdens het huidige waarderend onderzoek was het veranderd in grasland (zie Figuur 2).

Resultaten veldonderzoek (KNA 3.2 VS02, VS03)

Bij de elf waarderende boringen is matig fijn dekzand aangetroffen binnen een meter diepte. Bij drie boringen zijn nog restanten van een veenbedekking vastgesteld: bij boringen 25 en 27 waren onder de bouwvoor nog enkele veenbrokken aanwezig, bij boring 28 zat een tien centimeter dikke, intacte veenlaag.

In de zone van het waarderend onderzoek is podzolering opgetreden. Bij alle elf boringen is een (restant) van een inspoelingshorizont aanwezig. Ook zal er inspoeling van humus uit het (voormalige) veen geweest zijn. Resten van een uitspoelingshorizont zijn niet aangetroffen. Echter door de lage ligging zal deze horizont naar verwachting zwak ontwikkeld geweest zijn en daardoor of in de bouwvoor zijn opgenomen of door de latere veenbedekking bruin gekleurd zijn.

Door de redelijke kwaliteit van de bodem kunnen diepere delen van archeologische grondsporen zoals van haardkuilen bewaard gebleven zijn. Het waarderend onderzoek heeft geen nieuwe vondsten opgeleverd zoals van houtskool of bewerkt of verbrand vuursteen.

Conclusie en advies (KNA 3.2 VS07)

Tijdens het verkennend onderzoek is iets noordwestelijk van het midden van het plangebied een concentratie van stukken verbrand en bewerkt vuursteen aangetroffen. Ze zijn mogelijk afkomstig van menselijke activiteiten tijdens het mesolithicum of het neolithicum in het nu nader onderzochte deel van het terrein. De kwaliteit van de bodem in dit deel is redelijk. Daardoor kunnen diepere delen van archeologische grondsporen zoals van haardkuilen bewaard gebleven zijn.

Op basis van het verkennend booronderzoek is geadviseerd om in een zone in het midden van het plangebied nader archeologisch onderzoek uit te laten voeren door middel van proefsleuven. Op basis van het huidige waarderend booronderzoek zien wij geen aanleiding om van dit advies af te wijken. Een proefsleufonderzoek moet worden uitgevoerd door een daartoe gecertificeerd bureau volgens een vooraf door de bevoegde overheid goed gekeurd Programma van Eisen (PvE). Voor alle toekomstige bodemingrepen geldt dat

als archeologische artefacten of grondsporen worden ontdekt, dat hiervan direct melding dient te worden gemaakt conform de Monumentenwet 1988 artikel 53. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Ooststellingwerf en bij de provinciaal archeoloog de heer G. de Langen 058-2925487.

Appendix

Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg

- Archeologische periodes
- Boorstaten
- Laagbeschrijvingen boringen volgens
Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode

Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
neolithicum:		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 - heden

X-coördinaat (m) : 212367
Y-coördinaat (m) : 551064
Maaiveld (cm) : 610

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 25	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
25 - 35	zand zwak siltig, 10yr2/3, B-horizont
35 - 40	zand zwak siltig, 10yr3/4, BC-horizont
40 - 60	zand zwak siltig, 10yr4/6, Zand: matig fijn, C-horizont, dekzand
60 - 100	zand zwak siltig, 10yr6/6

X-coördinaat (m) : 212380
Y-coördinaat (m) : 551070
Maaiveld (cm) : 597

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
30 - 35	zand zwak siltig, 10yr2/3, B-horizont
35 - 45	zand zwak siltig, 10yr3/4, BC-horizont
45 - 80	zand zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

X-coördinaat (m) : 212391
Y-coördinaat (m) : 551075
Maaiveld (cm) : 595

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
30 - 40	zand zwak siltig, mix, vergraven, Opm.: brokken veen en C-horizont
40 - 55	zand zwak siltig, 7,5yr2/3, B-horizont
55 - 65	zand zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
65 - 100	zand zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

X-coördinaat (m) : 212410
Y-coördinaat (m) : 551088
Maaiveld (cm) : 609

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
30 - 45	zand zwak siltig, 7,5yr2/3, B-horizont
45 - 55	zand zwak siltig, 10yr3/4, BC-horizont
55 - 90	zand zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

X-coördinaat (m) : 212429
Y-coördinaat (m) : 551103
Maaiveld (cm) : 615

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 35	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor

Appendix Elsloo, Hoofdweg/Kloosterweg: Laagbeschrijvingen

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
35 - 45	zand zwak siltig, 10yr3/2, vergraven, Opm.: veenbrokken
45 - 55	zand zwak siltig, 7,5yr2/3, B-horizont
55 - 65	zand zwak siltig, 10yr3/4, BC-horizont
65 - 95	zand zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

28

X-coördinaat (m) : 212449
Y-coördinaat (m) : 551115
Maaiveld (cm) : 610

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 30	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor, opgebrachte grond
30 - 40	veen zwak zandig, 10yr2/1
40 - 55	zand zwak siltig, 7,5yr2/3, B-horizont
55 - 65	zand zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
65 - 100	zand zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

29

X-coördinaat (m) : 212459
Y-coördinaat (m) : 551124
Maaiveld (cm) : 600

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 35	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
35 - 45	zand zwak siltig, 7,5yr2/3, B-horizont
45 - 50	zand zwak siltig, 7,5yr4/4, BC-horizont
50 - 90	zand zwak siltig, 10yr4/6, C-horizont

30

X-coördinaat (m) : 212472
Y-coördinaat (m) : 551131
Maaiveld (cm) : 613

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 35	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
35 - 40	zand zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
40 - 80	zand zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

31

X-coördinaat (m) : 212408
Y-coördinaat (m) : 551123
Maaiveld (cm) : 600

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 25	zand zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
25 - 30	zand zwak siltig, 10yr2/3, B-horizont
30 - 45	zand zwak siltig, 10yr3/4, BC-horizont
45 - 80	zand zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

32

X-coördinaat (m) : 212416
Y-coördinaat (m) : 551109
Maaiveld (cm) : 620

Diepte (cm)	Omschrijving Grondsoort	
0 - 30	zand	zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
30 - 35	zand	zwak siltig, 7,5yr2/3, B-horizont
35 - 45	zand	zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
45 - 80	zand	zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont

33

X-coördinaat (m) : 212428
Y-coördinaat (m) : 551089
Maaiveld (cm) : 613

Diepte (cm)	Omschrijving Grondsoort	
0 - 30	zand	zwak siltig, 10yr3/2, bouwvoor
30 - 40	zand	zwak siltig, 10yr4/4, BC-horizont
40 - 80	zand	zwak siltig, 10yr6/6, C-horizont